

DEN NORSKE AKTUARFORENING

Innspill til arbeidet med Egen pensjonskonto fra Den Norske Aktuarforenings arbeidsgruppe før innspillmøte i Finansdepartementet 27. januar 2020

Dato 10.01.2020

Innhold:

1. Innledning og oppsummering	2
2. Utfyllende regler om informasjon	2
3. Utfyllende regler om overføring av pensjonsmidler.....	5
4. Standardisert kompensasjon	6
5. Reservasjon/valg av selvvalgt leverandør som standardvalg ved fremtidige arbeidsforhold	9
6. Behov for andre forskrifter og lovendringer.....	9

1. Innledning og oppsummering

Bakgrunnsnotat: Egen pensjonskonto – skisse/utkast til forskrifter som lå til grunn for møtet i gjennomføringsgruppen 28. oktober 2019, heretter omtalt som «Finansdepartementets notat» eller «notatet». Innspillene her er bygget opp etter samme innholdsrekkefølge som i Finansdepartementets notat.

Innspillet er gitt for at gjennomføringsgruppen og Finansdepartementet kan være forberedt på hvilke saker vi er opptatt av. Vi tar også gjerne en prat med departementet i forkant av innspillsmøtet dersom dette er ønskelig.

Noen av våre forslag i dette notatet er:

- Vi finner ikke at loven uten videre kan tolkes slik at terskelverdiene for utbetaling skal ses samlet for alle pensjonskapitalbevis for en person. Vi mener at det bør klargjøres i forskrift at det er opplysningsplikt når det gjelder mulig endring av en kortere utbetalingstid og utbetaling til barn ved død, ved sammenslåing av pensjonskapitalbevis.
- Vi mener at det må forskriftsfestes at informasjon om kostnader etc. blir enkelt og oversiktlig tilgjengelig, helst på ett sted.
- Vi mener det er av stor viktighet at Finansdepartementet gir forskrift knyttet til informasjonsflyten og hvordan arbeidsgiver kan sikre seg at riktig og tilstrekkelig informasjon er gitt alle arbeidstakere.
- Vi oppfordrer Finansdepartementet til å be gjennomføringsgruppen komme med eksempler for hvordan administrasjonskostnader og forvaltningskostnader slår ut for arbeidsgiver og ansatte ved selvvalgt leverandør.
- Det er nødvendig å presisere hvordan «kostnadssats i arbeidsgivers ordning» skal fastsettes dersom en av modellene i Finansdepartementets notat skal legges til grunn for kostnadsdelingen mellom arbeidsgiver og arbeidstaker under modellen «selvvalgt leverandør».
- For å hindre utslag av taktisk prissetting, spesielt i innkjøringsfasen for egen pensjonskonto, for eksempel ved at nye aktører blir diskreditert prismessig, forventer vi at Finanstilsynet har spesiell oppmerksomhet rettet mot priskonkurransen i dette nye markedet og aktivt kontrollerer at aktørene holder seg til meldte tariffen. Vi forventer dessuten at Finanstilsynet sikrer at de meldte tariffene er i samsvar med forsikringsvirksomhetsloven og forskriften til denne.

2. Utfyllende regler om informasjon

Det er vedtatt ny regel i innskuddspensjonsloven, § 2-7 tredje ledd om informasjon til arbeidstakerne. Dette leddet har følgende utforming:

(3) Før overføring av medlemmets pensjonskapitalbevis til foretakets pensjonsordning etter reglene i § 3-6 skal foretaket skriftlig opplyse medlemmet om:

- a. at overføringen vil bli gjennomført med mindre medlemmet reserverer seg mot dette innen fristen i § 3-6,
- b. hvilke pensjonskapitalbevis som vil bli overført, størrelsen på midlene og den institusjon de forvaltes i,
- c. virkningene av overføringen for medlemmet, herunder om kostnader og mulige investeringsvalg for den del av midlene som knytter seg til tidligere opptjent pensjonskapital,
- d. at medlemmet får informasjon om sine kostnader, investeringsvalg mv. knyttet til pensjonskapitalbevisene fra institusjonene som forvalter disse,
- e. at medlemmet har adgang til å inngå avtale med en selvvalgt institusjon etter § 3-7,
- f. adgangen til å flytte midlene knyttet til tidligere opptjent pensjonskapital etter § 3-6 fjerde ledd.

Våre kommentarer til de forskjellige punktene er gitt under.

Bokstav a:

Vi mener at det bør forskriftsfestes at alle pensjonskapitalbevis med garanti på minst 0 % avkastning, enten i oppsettelsestiden eller i utbetalingstiden ikke kan overføres uten samtykke. Vi mener også det bør forskriftsfestes hva slags informasjon som skal gis til eiere av slike pensjonskapitalbevis for at de skal kunne vurdere en eventuell flytting. Se punkt 2.

Bokstav b: Vi er enige med det som er angitt i notatet i at det kan gis forskrift om at arbeidstaker skal opplyses om eventuelt pensjonskapitalbevis som ikke vil bli overført ved passivt samtykke fordi de har garanti. Se punkt 2.

Bokstav c:

Vi støtter forslaget i notatet om innholdet i forskrift på dette området. Vi mener at det også må angis i forskrift at det må gis informasjon om endrete kontraktsforhold. Dette kan være:

- Om en kommer over eller under grensen for kortere uttak enn 10 år (grensen er i dag at årlig pensjon må være minst 20 prosent av G)
- At utbetaling til etterlatte barn kan bli endret, siden årlig utbetaling per kontrakt er begrenset til 1 G
- Mulighet for å kunne ta ut pensjon fra pensjonskapitalbeviset samtidig med uførepensjon kan bli endret (bare dersom Finansdepartementet legger en slik regel til grunn)

I notatet uttrykkes det at Finans Norges og Finansdepartementets er enige i en tolkning om at grensene for utbetaling av uførepensjon og alderspensjon samtidig skal ses samlet for pensjonskapitalbevis og innskuddspensjonsordninger. Det samme gjelder andre terskelverdier. Vi finner ikke støtte for en slik tolkning i loven, forarbeider eller praksis.

Dersom Finansdepartementets tolkning skal legges til grunn i fremtiden, betyr det at det innføres samordning mellom pensjonskapitalbevis og innskuddspensjonsordninger. Dette er neppe intensjonen.

Vi finner ikke at loven uten videre kan tolkes slik at terskelverdiene for utbetaling skal ses samlet for alle pensjonskapitalbevis for en person.

Vi mener at det bør klargjøres i forskrift at det er opplysningsplikt når det gjelder mulig endring av en kortere utbetalingstid og utbetaling til barn ved død, ved sammenslåing av pensjonskapitalbevis.

Bokstav c og d:

Vi mener det er viktig at informasjon om kostnader med mer gis enkelt og oversiktlig på ett og samme sted slik at den enkelte lett kan finne og forholde seg til informasjonen. Dette bør eventuelt forskriftsfestes.

En forskrift på dette området kan bli omfattende eller kortfattet, alt avhengig av hvilket nivå det er tenkt at informasjonen skal være på. Vi forutsetter at dette vil bli nærmere diskutert både i gjennomføringsgruppen og på innspillsmøtene.

Vi mener at det må forskriftsfestes at informasjon om kostnader etc. blir enkelt og oversiktlig tilgjengelig, helst på ett sted.

Bokstav e:

Vi er enige med det som står i Finansdepartementets notat om at det antagelig ikke er behov for forskrift her.

Bokstav f:

Vi er enige med det som står i Finansdepartementets notat om at det antagelig ikke er behov for forskrift her.

Generelt til § 2-7:

Det er ganske omfattende informasjon som skal gis den enkelte.

Etter innskuddspensjonsloven § 2-7 første ledd skal foretaket skal gi arbeidstakerne en skriftlig oversikt over regelverket for pensjonsordningen. Det skal legges vekt på å gi arbeidstakerne et godt bilde av medlemmenes rettigheter, pensjonsinnskuddene og hvilken alderspensjon disse kan ventes å gi. Tilsvarende gjelder opplysninger om forsikring som vil gi uføreytelser eller ytelser til etterlatte.

Etter nytt annet ledd skal foretaket før medlemmet tas opp i pensjonsordningen og gjennom medlemstiden gi medlemmet informasjon om blant annet det investeringsvalget som er gjort for pensjonsordningen, herunder om risiko, forventet avkastning og kostnader.

Mye av dette ansvaret ligger allerede hos foretaket. Etter forskrift til innskuddspensjonsloven er institusjonen (pensjonsleverandøren) pliktig å gi foretaket tilstrekkelig grunnlagsmaterieell slik at foretaket kan oppfylle sin informasjonsplikt. Praxis er at pensjonsleverandørene selv sender ut den aktuelle informasjonen til de ansatte, ofte uten

at arbeidsgiver hverken får beskjed om hvilke ansatte som har fått informasjon, hvilken informasjon eller når den er sendt ut.

Vi forutsetter at pensjonsinnretningene arbeider med hvordan slik informasjon skal gis til de ansatte i bedriften. For at foretaket skal kunne ha noe som helt mulighet til å kunne si at de ansatte har fått den informasjonen de har behov for, er det nødvendig at pensjonsinnretningen til foretaket sender følgende til arbeidsgiver:

- Enten standard informasjonsbrev eller det konkrete brev som er sendt til hver enkelt ansatt
- Beskjed om hvem som har fått brevet
- Når brevet er sendt

Med brev menes her også brev som er sendt de ansatte elektronisk.

Alternativt kan foretaket få tilsendt all informasjon til sine ansatte fra pensjonsinnretningene og selv stå for levering av informasjon til de ansatte.

I innskuddspensjonsloven § 2-7 sjette ledd er Finansdepartementet gitt hjemmel til å fastsette nærmere regler i forskrift om hvilken informasjon som skal gis fra institusjon eller foretak i tilknytning til ordningen.

Vi mener det er av stor viktighet at Finansdepartementet gir forskrift knyttet til informasjonsflyten og hvordan arbeidsgiver kan sikre seg at riktig og tilstrekkelig informasjon er gitt alle arbeidstakere.

3. Utfyllende regler om overføring av pensjonsmidler

Etter innskuddspensjonsloven § 3-6 sjette ledd kan Finansdepartementet gi nærmere regler i forskrift om overføring av pensjonsmidler til arbeidsgivers pensjonsordning. Etter § 3-7 fjerde ledd kan Finansdepartementet gi nærmere regler i forskrift om overføring av pensjonsmidler til selvvalgt leverandør.

I Prop 40 L sluttet Finansdepartementet seg til Finans Norges merknad om at noen pensjonskapitalbevis har avkastningsgaranti i utbetalingsperioden, og at overføring til arbeidsgivers innskuddspensjonsordning vil medføre tap av garantien. Finans Norge antydte i sin høringsuttalelse at ca. 10 prosent av pensjonskapitalbevisene hadde en slik garanti (pr. 21.2.2018). Finansdepartementet legger til grunn at pensjonskapitalbevis som har en reell garanti ikke bør overføres ved passivt samtykke, og vil fastsette regler for dette i forskrift.

Finansdepartementet foreslår å bruke rentegaranti som kriterium, dvs. at pensjonskapitalbevis som har en rentegaranti ikke skal overføres til egen pensjonskonto uten aktivt samtykke fra arbeidstaker. Så vidt vi forstår har departementet foreslått at pensjonskapitalbevis som har en årlig rentegaranti på minst 0 prosent, enten i oppsettelsestiden og/eller i utbetalingstiden, ikke skal overføres til egen pensjonskonto uten aktivt samtykke fra arbeidstaker.

Vi støtter dette, og legger til grunn at arbeidstaker får relevant informasjon om produkter som har slik årlig rentegaranti og som ikke kan inngå i egen pensjonskonto. Arbeidstaker må få informasjon om konsekvensene av å si fra seg garantien, og deretter få et valg om å si fra seg garantien.

I dag må arbeidstakeren betale for rentegarantien på pensjonskapitalbevis med rentegaranti, til forskjell fra fripoliser. Det vil derfor ikke være aktuelt for pensjonsinnretningene å betale noe for å kutte ut rentegarantien på et pensjonskapitalbevis. Dette innebærer dermed at regelverk for kompensasjon for bortfall av rentegaranti ikke blir aktuelt her, jf. Finanstilsynets utkast til høringsnotat til regelverk for garanterte pensjonsprodukter.

Vi støtter Finansdepartementet forslag om at pensjonskapitalbevis som har en årlig rentegaranti på minst 0 prosent ikke skal overføres til egen pensjonskonto uten aktivt samtykke fra arbeidstaker. Dette gjelder rentegaranti på minst 0 prosent enten i oppsettelsestiden og/eller i utbetalingstiden. En forskrift må definere hvilken informasjon arbeidstaker skal få, og om konsekvensene av å si fra seg garantien.

Regelverk for kompensasjon for bortfall av rentegaranti blir ikke aktuelt.

4. Standardisert kompensasjon

Forvaltningskostnader

Selv om initiativet til omleggingen av innskuddspensjonsproduktet i retning «egen pensjonskonto» ble tatt av LO/NHO som en del av lønnsoppgjøret i 2016, har de politiske myndighetene vist et reelt positivt engasjement i saken. Ikke minst er konseptet med at arbeidstakeren selv kan velge hvilken pensjonsleverandør som skal forvalte og administrere pensjonsmidlene hans, fremhevet som et bidrag til en skjerpet konkurranse i pensjonsmarkedet. Senest på Pensjonskonferansen 4. desember 2019 i regi av Finans Norge og BI, var finansminister Siv Jensen helt klar på dette, jf. innlegget som er lagt ut på Finansdepartementets hjemmeside.

- Når forvaltningen av egen pensjonskonto kan flyttes ut av den kollektive ordningen og over til individuell forvaltning hos en egen leverandør, åpner det for større konkurranse i markedet.
- Særlig forvaltningsselskapene har vist interesse for å tilby egen pensjonskonto som selvvalgt leverandør. Men både livselskaper og andre typer aktører vil kunne konkurrere om slik individuell forvaltning av midlene.
- Hvor stort omfang valg av selvvalgt leverandør vil få, er usikkert. Men departementet er opptatt av at det skal legges til rette for konkurranse i markedet.

I henhold til de vedtatte lovbestemmelsene om egen pensjonskonto har imidlertid konseptet med selvvalgt leverandør et a priori handicap i konkurransen. De arbeidstakere som velger denne løsningen er henvist til selv å dekke administrasjonskostnadene for

pensjonskontoen fullt ut, mens arbeidstakere som har pensjonskonto i arbeidsgivers pensjonsordning får administrasjonskostnadene dekket av arbeidsgiver.

Vi konstaterer at regjeringens ønske om økt konkurranse i markedet for egen pensjonskonto ikke uten videre støttes av lovvedtaket av 03.05.2019. Ved dette lovvedtaket vil dekning av administrasjonskostnader for egen pensjonskonto bli forskjellsbehandlet, i disfavør av modellen «selvvalgt leverandør». Løsningen sikrer ikke at den ansatte får dekket alle sine kostnader på lik linje med om pensjonskapitalbeviset var hos arbeidsgivers leverandør.

Vi oppfordrer Finansdepartementet til å be gjennomføringsgruppen komme med eksempler for hvordan administrasjonskostnader slår ut for arbeidsgiver og ansatte ved selvvalgt leverandør.

Når det imidlertid gjelder forvaltningskostnadene knyttet til pensjonskapitalen, synes det å være lovgivers intensjon å oppnå likhet i kostnadsbelastningen for de to alternativene, henholdsvis egen pensjonskonto hos arbeidsgiver, § 3-6 i lov om innskuddspensjon, og selvvalgt leverandør, § 3-7.

Intensjonen i lovverket, sett samlet, har utgangspunkt i § 3-6:

Kostnader til forvaltning av tidligere opptjent pensjonskapital dekkes av medlemmet. Foretaket dekker kostnader til forvaltning av den pensjonskapital medlemmet har opptjent i arbeidsforholdet.

Når arbeidstakeren velger annen leverandør enn den hans arbeidsgiver har valgt, fastslår lovteksten at arbeidstakeren, i tillegg til å skulle betale administrasjonskostnadene som nevnt ovenfor, også skal betale kostnaden for forvaltning av midlene. Her er det imidlertid tatt inn en vesentlig tilleggsbestemmelse, nemlig at:

Finansdepartementet kan gi nærmere regler i forskrift om standardisert kompensasjon fra foretak til medlem for kostnader til forvaltning av den pensjonskapital medlemmet har opptjent i arbeidsforholdet.

På denne måten forutsetter regelverket at arbeidstaker, uansett hvilken løsning vedkommende velger, selv skal betale forvaltningskostnadene for tidligere opptjent pensjonskapital, mens kostnader til forvaltning av den pensjonskapital som opptjenes i gjeldende arbeidsforhold i prinsippet skal betales av aktuell arbeidsgiver ut fra en sjablonmessig fastsettelse (standardisert kompensasjon).

Etter loven kan Finansdepartementet ved forskrift fastsette regler om standardisert kompensasjon, i de tilfeller medlemmet selv velger pensjonsleverandør. I Finansdepartementets notat er det presentert to mulige beregningsmodeller for slik standardisert kompensasjon. Begge beregningsmodellene benytter kostnadssatsen i det selskapet hvor arbeidsgivers ordning er plassert, som grunnlag for beregningene.

Uansett hvilken beregningsmodell som velges, vil det være helt tilfeldig om arbeidstaker ved disse beregningsmodellene faktisk får dekning for forvaltningskostnadene knyttet til

opptjent pensjonskapital i gjeldende arbeidsforhold. Opererer den selvvalgte leverandøren med høyere forvaltningssats enn arbeidsgivers leverandør, vil arbeidstaker ikke få full kostnadsdekning for forvaltning av «ny pensjonskapital». Vedkommende går dermed underskudd på forvaltningskostnadene, i tillegg til at administrasjonskostnadene må betales. Disse kostnadsforholdene kan synes som en vanskelig inngang til den skjerpede konkurransen i dette markedet som finansministeren gir uttrykk for at hun ønsker seg.

Men det er jo også slik at i de tilfeller hvor den selvvalgte leverandøren har den laveste kostnadssatsen, vil arbeidstakeren gå overskudd på forvaltningsforretningen, i og med at det vil skje en overkompensering fra arbeidsgiver ut fra kostnadssatsen hos arbeidsgivers valgte leverandør. Denne mangelen på balanse i kostnadsdekningen er en uunngåelig følge av at det ikke er den faktiske kostnadsandelen hos arbeidstakerens valgte leverandør som det skal kreves dekning for hos arbeidsgiver.

Vi konstaterer at Finansdepartementet her ikke har valgt å se på alternative løsninger til kostnadsbelastning. Vi har forståelse for at det av hensyn til den korte tiden før implementering kanskje ikke er mulig å utrede alternative modeller nærmere.

Vi ber om at Finansdepartementet foretar en fornyet vurdering av kompensasjon for kostnader ved valg av selvstendig leverandør etter et par år, særlig dersom det vises seg at den løsningen som velges ikke gir den ønskete konkurransen i markedet.

Vi oppfordrer Finansdepartementet til å be gjennomføringsgruppen komme med eksempler for hvordan forvaltningskostnader slår ut for arbeidsgiver og ansatte ved selvvalgt leverandør.

Standard kostnadssats

I Finansdepartementets notat tas det åpenbart for gitt at «kostnadssats i arbeidsgivers ordning» som er tenkt lagt til grunn for beregning av standardkompensasjonen, er gitt entydig. Med andre ord uavhengig av hvordan pensjonskontoens kapital er investert. Det heter i notatets punkt 4:

Når en har tilgang til saldo for den aktive opptjeningen hos selvvalgt leverandør, vil kompensasjonen kunne beregnes som en prosentandel av saldo, på samme måte som forvaltningskostnadene beregnes i i den kollektive ordningen. Dette sikrer nøytralitet ift valg av pensjonsleverandør.

Det er nødvendig å presisere hvordan «kostnadssats i arbeidsgivers ordning» skal fastsettes dersom en av modellene i Finansdepartementets notat skal legges til grunn for kostnadsdelingen mellom arbeidsgiver og arbeidstaker under modellen «selvvalgt leverandør».

Taktisk prissetting

I tillegg må det forventes at markedsaktørene forsøker å operere med «taktisk prissetting», i det minste i en innkjøringsfase.

Forsikringsvirksomhetsloven (FVL) har imidlertid bestemmelser som forutsetningsvis skal sikre mer edruelige prisforhold i markedet. Loven har omfattende bestemmelser om

pristariffer (FVL § 3-3) og hvilke vurderinger selskapet må gjøre når disse fastsettes, herunder også «pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene». Videre er det bestemmelser om at pristariffene må meldes til Finanstilsynet og at Finanstilsynet skal føre kontroll med at de meldte pristariffene faktisk benyttes.

Forskrift til FVL § 2-9:

Melding om pristariffer foretaket har fastsatt, skal sendes til Finanstilsynet når pristariffene blir tatt i bruk. Det samme gjelder ved endring av pristariff. Meldingen skal angi fra hvilket tidspunkt en pristariff gjelder.

I henhold til FVL § 3-5 er det i alle fall slik at:

I forhold til inngåtte kontrakter kan foretaket ikke gjøre endringen gjeldende før første ordinære premieforfall minst fire måneder etter at forsikringstakeren har mottatt underretning om den fastsatte endringen

For å hindre utslag av taktisk prissetting, spesielt i innkjøringsfasen for egen pensjonskonto, for eksempel ved at nye aktører blir diskreditert prismessig, forventer vi at Finanstilsynet har spesiell oppmerksomhet rettet mot priskonkurransen i dette nye markedet og aktivt kontrollerer at aktørene holder seg til meldte tariff. Vi forventer dessuten at Finanstilsynet sikrer at de meldte tariffene er i samsvar med FVL og forskriften til denne.

Konkurransforhold

Markedssituasjonen blir noe «uryddig» ved at aktører som ikke er underlagt FVL vil kunne gjøre seg gjeldende i markedet, jf. § 2-2 i lov om innskuddspensjon. For disse er det ikke tilsvarende regulering av pristariffene som for livsforsikringsselskapene. Finansministeren har særlig pekt på fondsforvaltningsselskaper i denne sammenheng. Dette kan gi ulike konkurransevilkår.

5. Reservasjon/valg av selvvalgt leverandør som standardvalg ved fremtidige arbeidsforhold

Det bør forskriftsfestes at både valg av reservasjon og valg av selvvalgt leverandør skal bestå inntil annet valg foretas, og at arbeidstaker bør få beskjed om at vedkommende har valgt denne løsningen ved skifte av arbeidsgiver.

I den forbindelse må den ansatte få nødvendig informasjon fra arbeidsgivers pensjonsleverandør til å vurdere om valget bør endres.

6. Behov for andre forskrifter og lovendringer

Det er et par forhold som ikke er klare i loven. Dette gjelder for eksempel:

- Om overførte pensjonskapitalbevis til arbeidsgivers pensjonsinnretning skal ha samme forvaltningskostnad som midler i arbeidsgivers pensjonsordning (og ingen administrasjonskostnad)
- Om overførte pensjonskapitalbevis til arbeidsgivers pensjonsinnretning skal ha samme investeringsvalg som midlene i arbeidsgivers pensjonsordning eller om det kan velges annen forvaltning av pensjonskapitalbevisene

I innskuddspensjonsloven er det generelt ikke foreslått endringer i loven og forskrifter som «rydder opp» i begrepsbruken knyttet til at det innføres et uttrykk for «Egen pensjonskonto» i ny § 3-6, samtidig som dette uttrykket, og uttrykket «pensjonskonto» generelt er brukt flere steder i innskuddspensjonsloven. Enkelte steder benyttes uttrykket «alderspensjonskonto» eller «egen alderspensjonskonto». Dette er jo et annet uttrykk, men ligner veldig mye på «Egen pensjonskonto».

For å unngå misforståelser bør det foretas en gjennomgang av innskuddspensjonsloven med forskrift med tanke på forbedringer av ordlyden på dette området.

Den Norske Aktuarforening (DNA) er en frittstående, uavhengig profesjonsforening som er åpen for alle som har aktuar-utdannelse eller tilsvarende kvalifikasjoner. Foreningens formål er å fremme utøvelsen av aktuarfaget og medlemmenes felles interesser. De aller fleste aktuarer som arbeider med forsikringsfaglige spørsmål, er medlemmer av foreningen.